

Гончар О. В.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТА В КРОС-КУЛЬТУРНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Нинішній стан розвитку Української вищої освіти характеризується процесами глобалізації, інтеграції до європейської освітньої системи. Порівняльний аналіз світових освітніх парадигм в сфері вищої освіти дозволяє розробити своєрідний алгоритм узагальнюючого педагогічного дизайну заняття, імплементація якого уможливорює консолідацію студентів-носіїв різних культур та полегшує процес адаптації студентів-іноземців. Знання цінностей людини дає підставу для викладача-соавтора визначити основні цінності викладача його прагнення та намагання у житті. За допомогою виокремлених цінностей можна побачити чітку картину цінностей-стимулів студентів, що дає більш чітке розуміння проблем у навчанні конкретної академічної аудиторії, а також усвідомлення того, що потрібно зробити для подолання цих перешкод.

Ключові слова: педагогічна дизайну, цінності, крос-культурна система освіти, культурного зразка, Україна.

Гончар Е.В. Ценностные ориентации студента в кросс-культурном педагогическом дизайне. *Нынешнее состояние развития высшего образования Украины характеризуется процессами глобализации, интеграции в европейскую образовательную систему. Сравнительный анализ мировых образовательных парадигм в сфере высшего образования позволяет разработать своеобразный алгоритм обобщающего педагогического дизайна занятия, имплементация которого способствует консолидации студентов носителей различных культур и облегчает адаптацию студентов-иностранцев. Знание ценностей человека дает основание для преподавателя-соавтора определить основные ценности преподавателя его стремление и попытки в жизни. С помощью выделенных ценностей можно увидеть четкую картину ценностей-стимулов студентов, дает более четкое понимание проблем в обучении конкретной академической аудитории, а также осознание того, что нужно сделать для преодоления этих препятствий.*

Ключевые слова: педагогическая дизайна, ценности, кросс-культурная система образования, культурного образца, Украина.

Gonchar O. V. Value Orientations of Students in Cross-Cultural Pedagogical Design. *The aim of this paper was to compare educational paradigms in higher education across different cultures in order to clear the choice of the leading*

principles for pedagogical design to make easier students' adaptation to a new study environment. The main questions addressed in the paper are: to differentiate educational paradigms from the cultural point of view and depending on them to compare pedagogical discourse, and to highlight the range of pedagogical design questions of understanding how pedagogical solutions and technology could support exchange program students in diverse learning environments. Therefore, all the issues are explored intensively from the perspective of the people who deal with the problem on a day-to-day basis. Although the experience of studying abroad may be enriching in many respects, adaptation to a new study environment is not always easy. Pedagogical design cannot be perfect without the knowledge of the values of the student audience, the habitual for it way of the new academic material presentation and many other aspects which are rooted in the cultural peculiarities.

Keywords: *pedagogical design, values, cross-cultural educational system, cultural pattern, Ukraine.*

Постановка проблеми. Нинішній стан розвитку Української вищої освіти характеризується процесами глобалізації, інтеграції до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу. Всі ми живемо у крос-культурному світі. І це, природно, що мобільність студентів в системі вищої освіти стрімко зростає. Сьогодні вже звичним явищем для вищої школи стало проведення міжнародних науково-практичних конференцій, он-лайн семінарів, обмін культурними делегаціями, участь студентів у різноманітних програмах по обміну студентами. І, насправді, їх значення важко переоцінити. Такі, досить незвичайні для молоді епохи ЄСРР, міжнародні освітні заходи для сучасних українських студентів вже стали невід'ємною частиною навчального процесу. Отже, одним з основних завдань вищої школи є підготовка студентської молоді до життя в інноваційному міжкультурному середовищі, що зумовлює необхідність переорієнтування системи освіти на формування у молоді людини толерантного ставлення до інших культур, залучення до світових гуманістичних цінностей (прав людини, свободи, плюралізму, демократії). Сучасне суспільство, в якому співіснують представники різних культур, є поліетнічним за характером. У цьому контексті слід навчати студентів основам налагодження міжкультурного діалогу, а саме, як ставити питання, як уміти слухати, як повідомити, щоб було чітко зрозуміло для інших, як просувати і захищати свою думку.

І це стає все важче ігнорувати. Кожен іноземний студент приходить в іншу країну із своїми звичаями та освітніми традиціями, тим самим привносить різноманітність культурних впливів і академічних відмінностей. Проте, у ході педагогічного дизайну заняття, вибору коректної освітньої парадигми не кожен раз ми враховуємо увесь спектр проблем.

Отже, **мета** даної роботи полягає у порівнянні світових освітніх парадигм в сфері вищої освіти з ціллю розробки своєрідного алгоритму узагальнюючого педагогічного дизайну заняття, імплементація якого уможливлює консолідацію студентів-носіїв різних культур та полегшує процес адаптації студентів-іноземців.

Таким чином, відповідно до мети визначено такі завдання: диференціювати освітні парадигми з точки зору культурно-цінносних детермінант академічної діяльності учасників навчального процесу, а також виділити діапазон можливостей педагогічного дизайну щодо педагогічного підтримки студентів-іноземців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить проведений аналіз стану розробки проблеми, питання крос-культурної вищої освіти були й залишаються предметом посиленої уваги дослідників. Серед чисельних напрямів осмислення українськими науковцями зазначеної проблематики можна виокремити такі:

– передумови упровадження полікультурної освіти в Україні (Л. Голік, Л. Гончаренко, Т.Клинченко, В. Кузьменко, Г. Шевченко та ін.);

– аспекти міжкультурної та крос-культурної комунікації в освітньому процесі (А.Василюк, О. Гончар, Г. Крючков, С. Мартиненко, Н. Мойсеюк, С. Ніколаєва, О. Романовський, С. Сисоєва, І. Степанченко та ін.).

Між тим, багато з опублікованих досліджень часто не враховують культуру освіти різних держав, систему ціннісних орієнтацій, яку студенти засвоюють протягом шкільного життя в їх рідній країні, а саме цінності-інтереси, досвід, звичні форми і методи навчання, що були сформовані у межах їх культурно-освітнього середовища. Так, ще в 2003 році науковець П. В'єрстра (P. Wierstra) зазначав, що моделі навчання, в тому числі підходи до навчання, стратегії регулювання, концепції навчання і навчальні орієнтації-стимули можуть збігатися або суперечити звичному для студента шляху пізнання, і це є очікуваним наслідком навчання в університетах за кордоном [4].

Зазначимо, що в останні роки спостерігається збільшення інтересу науковців до регіонального підходу, який дозволяє детально дослідити культурно-ціннісний академічний простір певних регіонів, виявити особливості, унікальні традиції та явища в системі освіти кожного з них. І саме це має велике значення для країн пострадянського простору, і, насамперед для України, особливістю якої є її «біцивілізаційність». Наприклад, ми можемо легко знайти помітні відмінності в освітніх культурах західної та східної частин України, одна частина суспільства якої зацікавлена в зміцненні культурно-господарських контактів із країнами Заходу (Західна Україна), центральні території цінують свою незалежність та національну

унікальність, а третя, східна, за своїми культурними витокami тяжіє до Росії [5, с. 6]. Зазначимо, що сьогодні в науково-педагогічній літературі існує багато визначень терміну «педагогічний дизайн», але, у контексті даного дослідження прийнята дефініція, запропонована у 1981 році зарубіжним вченим А. Ромішовскі (А. Romiszowski), який визначає це поняття як і будь-який систематичний вибір і використання методів, форм, прийомів та обладнання з метою організації ефективного, дієвого та продуктивного навчального процесу [3]. Результати досліджень закордонних вчених Briggs (1977), Richey (1986), McArdle (1991), Conole (2010) свідчать, що кращі академічні курси і програми є результатом цілісного аналізу ціннісних стимулів, потреб і цілей навчання, чіткої розробки системи способів передачі знань для задоволення цих потреб. Так, вчені вважають, ключовим принципом навчання дизайн, щоб допомогти в створенні процес проектування більш явними і розділяються [1, р. 482].

Результати дослідження. Як було зазначено вище, для розробки коректного педагогічного дизайну заняття, імплементація якого певним чином уможлиблює консолідацію громадян-носіїв різних культур та полегшує адаптацію студентів-іноземців помітну роль відіграють ціннісні орієнтири учасників навчального процесу. З огляду на це нами було проведено опитування викладачів та студентів Харківської державної академії дизайну і мистецтв щодо їх цінностей. З цією метою ми обрали широко звісну методику Р. Рокіча [371]. В анкетуванні взяли участь п'ять студентів з Китаю, два студенти з В'єтнаму, п'ять студентів з Росії, два студента з Узбекистану, а також викладачі з США. Аналіз ціннісних орієнтацій студентів сприяє виробленню узагальненої стратегії.

Результати аналізу цінностей студентів і науково-педагогічних працівників згаданого вищого навчального закладу свідчать, що всі респонденти мають своє ставлення до цінностей. Їхня думка є за одними показниками спільною (наприклад, такі як: Активне діяльнісне життя (повна емоційна насиченість життям), Краса природи та мистецтва (переживання прекрасного у природі та мистецтві), Творчість (можливість творчої діяльності), Гармонійність, Цікава та творча робота, Любов (духовна та фізична близькість з коханою людиною), Щасливе сімейне життя, Вихованість (добрі манери), Освіченість (широта знань, широка загальна культура)), а є – що має великі розбіжності (наприклад, Здоров'я (фізичне та психічне), Наявність добрих і вірних друзів). Найменш важливими для педагогів і студентів є також такі спільні цінності, як: Суспільне покликання (повага оточення, колективу, товаришів по роботі), Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків),

Щастя інших (благополуччя, розвиток та удосконалення інших людей, усього народу, людства в цілому), Високі потреби (високі вимоги до життя та високі прагнення, непримиренність до недоліків у себе та інших.

№	Список А (термінальні цінності)	Науково-педагогічні працівники (%)			Студенти (%)		
		Найважливіші	важливі	меншважливі	Найважливіші	Важливі	меншважливі
1	Активне діяльне життя (повна емоційна насиченість життям)	63	30	7	37	51	12
2	Життєва мудрість (зрілість суджень, здоровий розум, що досягаються життєвим досвідом)	37	37	26	26	37	37
3	Здоров'я (фізичне та психічне)	37	40	23	96	4	—
4	Цікава робота	57	33	10	34	51	15
5	Краса природи та мистецтва (переживання прекрасного у природі та мистецтві)	73	17	10	86	7	7
6	Любов (духовна та фізична близькість з коханою людиною)	70	20	10	67	26	7
7	Матеріально забезпечене життя (відсутність матеріальних ускладнень)	45	22	33	57	30	13
8	Наявність гарних та вірних друзів	10	37	53	63	30	7
9	Суспільне покликання (повага оточення, колективу, товаришів по роботі)	10	37	53	19	37	44
10	Пізнання (можливість поширення своєї освіти, світогляду, загальної культури, інтелектуального розвитку)	17	60	23	63	30	7
11	Продуктивне життя (максимально повне використання своїх можливостей, сил та здібностей)	17	53	30	26	44	30
12	Розвиток (робота над собою, постійне фізичне і духовне удосконалення)	37	33	30	33	23	44
13	Розваги (приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)	—	13	87	47	44	9
14	Свобода (самостійність, незалежність у судженнях, вчинках)	40	33	27	41	37	22

Рис. 1. Аналіз цінностей студентів та науково-педагогічних працівників ХДАДМ (цифри подаються у відсотках) (початок)

15	Щасливе сімейне життя	60	27	13	62	26	12
16	Щастя інших (благополуччя, розвиток та удосконалення інших людей, усього народу, людства в цілому)	10	23	67	7	26	67
17	Творчість (можливість творчої діяльності)	56	13	1	71	25	4
18	Впевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх суперечностей, сумнівів)	33	40	27	37	51	12
Список В (інструментальні цінності)							
1	Акуратність (охайність), уміння тримати речі у порядку, мати порядок у справах	30	33	37	26	37	37
2	Вихованість (гарні манери)	50	33	17	19	20	61
3	Високі потреби (високі вимоги до життя та високі домагання)	7	27	66	7	33	60
4	Життєрадісність (почуття гумору)	30	40	30	52	22	26
5	Старанність (дисциплінованість)	26	37	37	22	26	52
6	Незалежність (здатність діяти самостійно, рішуче)	31	35	34	44	30	26
7	Непримиренність до недоліків у себе та інших	3	17	80	5	15	80
8	Освіченість (широта знань, широка загальна культура)	63	30	7	44	44	12
9	Відповідальність (почуття обов'язку, вміння тримати своє слово)	60	30	10	35	33	12
10	Раціоналізм (вміння розсудливо та логічно мислити, приймати обмірковані, раціональні рішення)	17	46	37	23	55	22
11	Самоконтроль (стриманість, самодисципліна)	20	53	27	33	37	30
12	Сміливість у відстоюванні своїх поглядів	30	40	30	23	33	44
13	Тверда воля (вміти настояти на своєму, не відступати перед труднощами)	33	23	44	40	30	30
14	Толерантність (до поглядів інших, вміння вибачати іншим їх помилки та хибні думки)	50	20	30	30	37	33
15	Широчінь поглядів (вміння зрозуміти погляди інших, поважати вподобання інших, звичаї тощо)	57	20	23	46	19	35
16	Чесність (правдивість, щирість)	50	40	10	61	16	24
17	Ефективність у справах (працелюбство, продуктивність у роботі)	30	50	20	19	48	33
18	Чуйність (турботливість)	23	30	47	25	25	50

Рис. 1. Аналіз цінностей студентів та науково-педагогічних працівників ХДАДМ (цифри подаються у відсотках) (закінчення)

Висновки. Проаналізувавши основні цінності студентів і викладачів, можна приймати стратегічні рішення щодо організації взаємодії викладача й студента та їх результативності у роботі та навчанні. Знання цінностей людини дає підставу для викладача-соавтора визначити основні цінності викладача, його прагнення та намагання у житті. За допомогою виокремлених Р. Рокічем цінностей можна побачити чітку картину як термінальних, так й інструментальних цінностей людини, що дає більш чітке розуміння проблем у навчанні конкретної академічної аудиторії, а також усвідомлення того, що потрібно зробити для подолання цих перешкод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Conole (2010) Pedagogical Design Tools: Planning for Learning with Purpose / Mark Brown and Duncan O'Hara / Learning Educational Symposium. November, 2011. – Available from: <http://www.slideshare.net/mbrownz/pedagogical-design-tools-planning-for-learning-with-purpose>
2. National Clearinghouse for Educational Facilities: Thomas Jefferson Center Educational Design University of Virginia. – Available from: www.edfacilities.org
3. Romiszowski A.J. (1981) Designing instructional systems: decision making in course planning and curriculum design. Kogan Page, London.
4. Wierstra, R. F. A., Kanselaar, G., Van der Linden, J. L., Lodewijks, H. G. L. C., & Vermunt, J. D. (2003) The impact of the university context on European students' learning approaches and learning environment preferences. Higher Education, p. 45, 503–523.
5. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.Ковбасюк, К. Ващенко, Ю.Сурмін та ін. – К.: НАДУ, 2013. – 120 с.
6. Психологические тесты для профессионалов / авт. сост. Н. Ф. Гребень. – Минск: Современ. Шк., 2007. – 496 с.